

Рецензия

**по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“
в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство,
специалност „Етномузикология“**

от

**доц. д-р Наталия Рашкова,
ръководител на секция „Етномузикология и етнохореология“
в Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН**

В обявения от АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ конкурс (ДВ № 59 от 26.07.2019 г.) участва един кандидат – гл. ас. д-р Зоя Илийчева Микова. Нейната конкурсна документация показва изпълнение на всички необходими условия за заемане на академичната длъжност „доцент“ – придобита образователна и научна степен „доктор“ (2015), заемана длъжност „главен асистент“ не по-малко от две години (от 2017), публикуван монографичен труд, изпълнени минимални национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ, неустановяване на плагиатство.

Биографията на кандидатката Зоя Микова е свързана отрано с музикално обучение, занимания с народно пеене, участие във фолклорни певчески формации. През 1996 г. завършва средно музикално образование в НУФИ – с. Широка лъка, със специалност „народно пеене“. Като студентка в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив, Зоя Микова получава широка подготовка в различни музикални специалности – Изпълнителско изкуство (народно пеене), Ръководство на народни състави, Етномузикознание, Ръководство на танцови състави, Педагогика на обучението по музика. След дипломирането си като бакалавър завършва и магистратура по Музикознание, профил Етномузикознание (2001). Професионалната квалификация на кандидатката продължава с докторантура в АМТИИ (2013 – 2015), защита на дисертационен труд на тема „Традиционни практики и музика на етническите общности в град Пловдив“ и присъждане на научната и образователна степен „доктор“.

В трудовата си биография гл. ас. д-р З. Микова е натрупала голям преподавателски опит в разнообразни образователни институции – музикален

педагог в частна музикална школа, преподавател по народно пеене и солфеж във фолклорна танцова формация „Елика“. От 2003 г. преподава в АМТИИ първоначално като хоноруван преподавател, а след това като асистент (2010) и главен асистент (2017) в катедра „Музикален фолклор“.

В обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ кандидатката е представила монографичен труд, 9 статии и доклади.

Монографията „ Милковица: история – етнография – култура“ (Пловдив, 2019) съдържа 174 стр. текст, структуриран в увод, четири тематични раздела и заключение, както и приложения, списък с използвана литература с 80 заглавия, рецензии. Книгата има характер на задълбочено краеведско изследване на едно селище. Авторите на такива издания най-често произхождат от проучваната селищна територия и привнасят в текста лично присъствие и ангажираност. Така и Зоя Микова осъществява в своята книга намерението си да издири и представи достъпните сведения за родното си място – село Милковица, Плевенско, и традиционната му култура от миналото до съвременността. Това е реализирано не само в информативен, а и в аналитичен план, с привличане на разнообразен материал, с многостранната му интерпретация и обобщение.

Теоретичен подстъп към монографичната тема са изследванията на общностите – културни, конфесионални, етнолингвистични. Това е проблематика, която авторката разработва и познава добре. Изборът на село Милковица е не само емоционално свързан с нейната личност и фамилна история, а е подходящ обект в тази изследователска област – „влашко“ село с румъноезично, билингвистично население, със специфично съзнание за произход и традиционна култура с български и балкански елементи.

В работата проличава усилието на автора да постигне изчерпателност в събирането и синтеза на достъпните сведения за своя изследователски обект. Като източници са обхванати и интерпретирани публикации от различни области на знанието – езиковедско и диалектоложко, историческо, етнографско, етномузикологическо. Ползвани са архивни краеведски ръкописи и други документални материали за селището, публикации в периодични издания. Централно място в труда заемат теренните проучвания, извършени от изследователката в широка времева амплитуда – повече от четвърт век. Това дава възможност да се проследи състоянието на традиционната култура и музика, настъпилите промени и присъствието ѝ в живота на няколко поколения.

Съчетаването на източниците – научни изследвания, теренни записи и лични, авторефлексивни моменти в изложението оживяват разказа, правят го четивен и увлекателен.

Първата глава на монографията предоставя географски, исторически, етнографски и демографски сведения за селището и околността, разкрива миграционни процеси, етнически и езикови контакти и специфики – в търсене на произход и самоопределение на населението. Основана е предимно върху публикувани изследвания, в които е представена локалната специфика в тези различни познавателни сфери, допълнени от спомени и местно знание. Приведени са данни, доколкото е възможно изчерпателни, за религиозни, образователни и културни институции в селото – църква, училище, читалище, клуб, етнографска музейна експозиция.

Следващата глава на труда е посветена на традиционния празничен календар и традиционни практики. Основава се на теренните проучвания на авторката сред нейните местни респонденти. Зоя Микова е направила подробни обобщени описания на практикуваната в селото календарна обредност и проявите ѝ в годишния календарен цикъл. Особен акцент е поставен на мъжката обредност с коледарския и сурвакарския цикъл с участието на маскирани персонажи, изследвани в пълнотата на обредните действия, реконструирания музикален и словесен репертоар на влашки език и в български превод, сравненията в търсене на общобългарски и балкански взаимовръзки. Като център на пролетната обредност са описани моминската Лазарица, т.нар. „Мъжка Лазарица“ (Каца Маца), великденското „Разливане на вода“ и др. Специално внимание сред летните празници е отделено на ритуала Калуш (Русалийски игри). Освен сведенията за местното протичане на обреда, са направени съпоставки с описанията на изтъкнати изследователи фолклористи (Димитър Маринов, Михаил Арnaudов), чиито проучвания служат за установяване на сходства и различия с други локални варианти. По отношение на семейната обредност на населението в с. Милковица се наблюдава редуциране на родилните обичаи, протичане на сватбата по общобългарски модел с някои местни вариации и устойчиви, разгърнати погребални и поменални практики с присъствие на специфични локални действия като „Разливане на вода“ и Помана приживе. Традиционни за селото са седенките, придружени с игри, музика и танци, а отбелязването на 3 март с Вечер на народната носия от 50-те год. на XX в.

отвежда традицията към нашата съвременност. Всички традиционни обредни практики са проследени в диахронен план, като пасивно наследено знание и в съвременни възстановки.

Съществен тематичен акцент в монографията е реконструирането на фолклорната музикална култура в проучваното селище чрез наблюдения върху музикално-танцови прояви и изпълнители. Този раздел е особено ценен с документирането на песенен и инструментален музикален репертоар и сведения за селищната музикална култура, която до проучванията на авторката е останала напълно неизследвана. Установяват се музикални характеристики, типични за региона, влияния от съседни музикални култури. Западноевропейските влияния се извяват чрез духовите оркестри и навлизането на нови музикални инструменти. Изложението представя издирени чрез спомени и интервюта биографични сведения за музиканти и певци, данни за състава и дейността на инструментални формации и вокални групи през годините, за танцови състави и характерни местни танци. С много трудности за изследователката е съпроводено издирването на песенни и инструментални образци от обредни и празнични цикли поради динамиката на културните промени и отпадането на традицията. Все пак е направено възможното за документирането на музикални звукозаписи и тяхното нотирание.

За постигане на по-пълна културна информация в кратък раздел е описано традиционното женско и мъжко облекло в изследваното селище.

Ценен документален материал за културата на селището се съдържа в шестте приложения към книгата, сред които се открояват снимки от лични архиви, прецизно нотирани инструментални мелодии и песенни образци, с текстове на оригинален език и в превод, присъстващи визуално и в звукозапис на отделен компактдиск.

Изследователските резултати, постигнати в монографията на Зоя Микова, се отнасят не само до събирателската работа и детайлната възстановка на една традиционна селищна култура. Те разкриват локална специфика и общностна принадлежност, взаимовръзки и влияния в по-широк етнокултурен ареал и културен контекст. Самият изследователски процес е превърнат в мисия за съхранение на местното наследство и осъзнаване на ценността му от страна на неговите носители.

Три от представените за конкурса публикации са свързани с темата и изследователския обект на монографията. Други са свързани с проблематика за празничността и музикалния живот на отделни етнически общности в градския терен на Пловдив (еврейска, арменска, ромска) – теми, последователно разработвани от авторката.

Научният интерес на гл. ас. д-р Зоя Микова към тази трудна изследователска територия намира израз в инициирания и ръководен от нея в АМГИИ ежегоден Културен семинар „Непознатите“ – успешен проект, който продължава да се развива и да разширява познанията на студенти, преподаватели, учени, обществени организации за културната специфика на етнически и конфесионални общности и етнографски групи, за начините на межкултурно общуване. Модулите на семинара – теоретичен, художественотворчески и пътуваща фотоизложба, имат широкоспектърен ефект в научен и обществен план.

Качествата на гл. ас. д-р Зоя Микова като изследовател етномузиколог, познаващ разнообразни изследователски терени, работещ в по-широката сфера на етнологката проблематика, са гаранция за успешно академично развитие. Равностойното присъствие на научноизследователска и преподавателска дейност в нейната академична биография ми дават основание за положителна оценка на досегашната ѝ работа и постигнатите резултати. Въз основа на това заявявам подкрепа за нейната хабилитация и препоръчвам кандидатурата на гл. ас. д-р Зоя Илийчева Микова за заемане на академичната длъжност „доцент” в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, специалност Етномузикология.

20.11.2019 г.

доц. д-р Наталия Рашкова